

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

**СТВОРЕННЯ МЕДІАОБРАЗУ МАНІЯКІВ У ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ
КІНО: НА ПРИКЛАДІ ФІЛЬМУ «БЕСІДИ З УБИВЦЕЮ:
ЗАПИСИ ТЕДА БАНДІ»**

Кваліфікаційна робота
студентки 4 курсу
першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти
спеціальності «Журналістика»
Збродько Мирослави Сергіївни

Науковий керівник:
Нечаєва Наталя Володимирівна,
кандидат філологічних наук,
доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОНЯТТЯ МЕДІАОБРАЗУ МАНІЯКІВ У КІНОФІЛЬМАХ	6
1.1. Документальний фільм, його завдання та функції	6
1.2. Поняття медіаобразу	12
1.3. Психологія маніяків у документальних фільмах	16
1.4. Образ маніяка та як він розвивався протягом років у документальних фільмах та серіалах	23
1.5. Популярні документальні серіали та фільми сучасності	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕДІАОБРАЗУ МАНІЯКІВ НА ПРИКЛАДІ ФІЛЬМУ «БЕСІДИ З УБИВЦЕЮ: ЗАПИСИ ТЕДА БАНДІ»	31
2.1. Історія Теда Банді	31
2.2. Створення медіаобразу Теда Банді	34
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	44

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі медіаобрази маніяків часто знаходяться під великим суспільним інтересом. Це може бути пов'язано з акцентом на злочинах та жорстокості, які вони скоюють, або з цікавістю до психології та мотивації злочинців. Такі документальні фільми, як «Бесіди з убивцею: записи Теда Банді» можуть допомогти зрозуміти причини психічних відхилень і сприяти поширенню інформації про злочини, їх причини та запобігання.

Розуміння медіаобразів маніяків у документальному кіно може допомогти суспільству зрозуміти причини та контекст, в якому вони виникають. Це може включати аналіз психологічних, соціальних та культурних факторів, що сприяють виникненню таких осіб. Такі дослідження можуть надати уявлення про мотивації, методичку та вплив цих осіб на суспільство. Дослідження медіаобразів маніяків можуть бути корисними для розвитку стратегій профілактики та превенції серійних вбивств. Розуміння мотивації та психології серійних вбивць допомагає виявляти ризикові особи та розробляти ефективні програми інтервенції для запобігання таким злочинам.

Окрім того, дослідження медіаобразів маніяків у документальному кіно можуть мати практичне значення для правоохоронних органів та кримінальної юстиції. Аналіз випадків та розуміння динаміки злочинних дій маніяків може сприяти розробленню кращих стратегій превентивних заходів, розслідуванню злочинів та покаранню злочинців.

Медіаобрази маніяків широко використовуються не тільки в документальних або художніх фільмах, але й в мас-медіа, тому такі дослідження мають значення для розвитку кінематографії та телебачення. Розуміння психології та відтворення реалістичних образів допомагає створювати більш автентичних та глибоких персонажів, що збагачує розвиток кіноіндустрії.

Враховуючи ці аргументи, дослідження створення медіаобразу маніяків у документальному кіно може мати значимість для різних сфер, включаючи суспільні та соціальні науки, культурологію, кримінальну юстицію та масову інформацію. Актуальність цієї теми залежить від постійного інтересу глядачів, потреби у розумінні й аналізі злочинів, а також зусиль для протидії таким явищам у суспільстві.

Мета дослідження. Дослідити, проаналізувати та вивчити процес створення медіаобразів маніяків у документальному кіно, включаючи вибір теми, набір інформації, структуру фільму та художній підхід до його втілення. Розглянути психологію медіаобразів маніяків, їх місце у суспільстві та відносини з оточуючим середовищем. Дослідити формування образів та їх значення у контексті впливу на суспільство, їхнє сприйняття та можливі наслідки, включаючи психологічні та емоційні зміни в аудиторії. Проаналізувати роль медіаобразів маніяків у формуванні стереотипів та уявлень про злочинців. Дослідити, як у документальних фільмах автори інтерпретують свою суб'єктивну думку та втілюють її у певний медіа образ. Проаналізувати, наскільки високий процент суб'єктивності у таких образах, та яку думку найчастіше хочуть донести режисери фільмів про серійних вбивць.

Об'єкт дослідження: документальний фільм «Бесіди з убивцею: записи Теда Банді».

Предмет дослідження: особливості творення медіаобразу маніяків у документальному кіно.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання:**

- дослідити загальні риси документальних фільмів про маніяків;
- дослідити загальні риси маніяків та їх важливість у документальному кіно;
- дослідити образ маніяка та як він розвивався протягом років у документалістиці;

- дослідити психологію образів маніяків та їхню мотивацію у кіно;
- дослідити історію Теда Банді;
- здійснити аналіз образу маніяка у фільмі.

Структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури з 39 джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ МЕДІАОБРАЗУ МАНІЯКІВ У ДОКУМЕНТАЛЬНИХ КІНОФІЛЬМАХ

1.1. Документальний фільм, його завдання та функції

Документальні фільми є важливою формою кінопродукції, яка пропонує глядачам реальну інформацію про різні аспекти життя та історії людей. У контексті теми серійних вбивць, документальні фільми можуть глибоко висвітлювати їхні злочини, мотивації та наслідки вчинків, а також показують іншу сторону – сторону жертв, їх психічне травмування та зміни у житті. Документальні фільми нерідко використовуються для популяризації інформації, освіти або стимулювання громадської свідомості до розширення уявлення про причини появи маніяків. Вони можуть бути потужним інструментом для створення змін у суспільстві, викликання емоцій і розширення світогляду глядачів. “ДОКУМЕНТАЛЬНЕ КІНО [англ. Documentary - фільм із дикторським коментарем; документ] - вид кіномистецтва, матеріалом якого виступають зйомки дійсних подій та осіб” [25, с. 16]. Тобто документальний фільм - це жанр кіно, який спрямований на відображення реальних подій, фактів, людей і місць. Його головна мета - передати об’єктивну інформацію, розкрити тему або проблему, розповісти історію або дослідити певну тематику. Особливо документальне кіно важливе з точки зору комунікації між людьми та взагалі національної культури різних країн, адже це – мистецтво. Про роль документального кіно як поширення культури розповідав Джон Грірсон (соціолог та режисер): “Роль документального кіно, яке, розповідаючи про життя і людей, виконує роль могутньої зброї просвіти, інформації та виховання” [4, с. 129].

Для того, щоб більш детально розглянути важливість документальних фільмів для суспільства та мистецтва, варто виділити основні тези у вигляді завдань документального кіно:

- Інформування - документальні фільми мають намір передати глядачам нову або необхідну інформацію про певну тему, подію або людину. Вони можуть досліджувати історичні події, наукові відкриття, соціальні питання, культурні традиції тощо.

- Просвітництво - можуть виступати як засіб просвітництва та освіти, розширюючи знання глядачів про певну тему. Вони можуть освітлювати складні або маловідомі питання, розкривати нові підходи до проблем та сприяти розвитку критичного мислення.

- Соціальні зміни - можуть змінювати громадську думку, а також стимулювати зміни в суспільстві або викликати реакцію на певні проблеми. Вони можуть виступати як засіб активізації громадської свідомості, підвищення уваги до соціальних нерівностей, екологічних проблем, прав людини та інших актуальних тем.

- Виявлення правди - документальні фільми можуть досліджувати складні або суперечливі ситуації, виявляти факти та розкривати правду, яка може бути схованою або недоступною широкій публіці. Вони можуть переростати в розслідування, журналістську роботу або аналітику.

- Творче вираження - можуть бути також мистецтвом, формою творчого вираження режисера. Вони можуть експериментувати зі стилістикою, використовувати художні прийоми для створення емоційної атмосфери, надавати фільмам особливого вигляду.

Тож документальне кіно відіграє важливу роль у суспільстві, поєднуючи інформацію, розвагу, освіту і соціальну активізацію. Воно дозволяє глядачам отримувати нові знання, залучати їх до глобальних проблем та сприяти змінам у світі.

Власне, жанр документального кіно ділиться на піджанри, які виконують свою роль та мають особливості як у зйомці, так і в манері викладення історії:

- Хроніка;
- Кіножурнали;
- Нариси;

- Тематичні фільми;
- Кримінальна документалістика;
- Документальні серіали [4].

Жанри, які прямо відгукуються з темою роботи, - це кримінальна документалістика та документальні серіали, які є одними з піджанрів документального кіно. Такі фільми можуть розкривати реальні злочини, включаючи серійні вбивства, та часто досліджують деталі злочину, а також розслідування і судовий процес. У документальних фільмах про серійних вбивць можуть бути представлені розповіді свідків, детективів, родичів жертв або самого вбивці. Вони можуть розкривати мотиви, психологію та передумови злочинів, а також викликати глядацьку рефлексію щодо причин і наслідків подібних злочинів у суспільстві. Важливо враховувати, що документальні фільми повинні бути засновані на достовірних фактах і дослідженнях, а автори повинні дотримуватися етичних норм і забезпечувати баланс між розповіддю інформації та повагою до прав жертв і інших включених осіб.

Документальні серіали, як форма документального кіно, з'явилися вже давно, але отримали значний розквіт і популярність у більш сучасний період. Початок розвитку документальних серіалів можна віднести до кінця 20 століття, коли телевізійні канали почали продюсувати і показувати багато епізодів, що розкривали різні аспекти реального світу. Протягом останніх десятиліть документальні серіали стали все більш розповсюдженими та різноманітними. Завдяки стрімінговим платформам, таким як Netflix, HBO, Amazon Prime та іншим, вони стали більш доступними та популярними, активно залучають широку аудиторію. Сьогодні документальні серіали не тільки розширюють межі документального кіно, але й розповідають складні історії у форматі серій, дозволяючи глибше досліджувати теми та персонажів. Вони стали потужним засобом не лише для розповіді реальних історій, але і для розкриття важливих суспільних питань.

Проте варто зазначити, що у сучасній документалістиці важко чітко визначити один окремий жанр, адже новітні технології, зміни у специфіці тощо

зробили свій внесок. Таким чином, виникають гібридні формати. Сучасні документальні фільми все частіше поєднують різні жанри та формати, створюючи гібридні стрічки, що комбінують елементи документального кіно, анімації, драми, музики та інших художніх форм. Це дозволяє режисерам експериментувати з новими способами розповіді та створювати багатогранні, нестандартні стрічки. Якщо згадати історію документального кіно, а саме, звернутись до книги “Історія українського кіно: Том 2” під редакцією Ганни Скрипник, то власне прорив у технічному плані відбувся у 1920-1930 роках. Почали з’являтися нові техніки зйомки, а також фільми, що ставали важливими творчими та соціальними документами. Сергій Ейзенштейн, Дзига Вертов та Джон Грірсон були відомими режисерами, які розширили межі документального кіно та впливали на його подальший розвиток. З появою нових технологій та форматів, таких як відео, документальне кіно знайшло нові можливості для творчого вираження [14].

Документалістика, як і будь-який науковий аспект, виконує певні функції, які за нею закріплені. У деякій мірі, функції збігаються із завданнями документального кіно, проте відрізняються за значенням:

НАЗВА	ОПИС
<i>Інформативна функція</i>	Документалістика служить джерелом об’єктивної інформації про реальні події, які сталися або відбуваються в світі.
<i>Емоційна функція</i>	Документалістика може викликати різноманітні емоції у глядачів, включаючи співчуття, захоплення, страх, радість або гнів. Вона може навмисно торкатися емоційно зворушливих тем, щоб залучити увагу

	до певної проблеми або створити емоційний зв'язок з глядачем.
<i>Архівна функція</i>	Документалістика може фіксувати історичні події, культурні спадщини та надзвичайні моменти, зберігаючи їх для майбутніх поколінь. Вона створює документальний слід, що допомагає зберегти історію і культурну спадщину людства.
<i>Просвітницька функція</i>	Документалістика допомагає розширити знання та розуміння глядачів про певні теми, показуючи їм нові перспективи, ідеї та способи мислення. Вона може навчати, провокувати думки та стимулювати обговорення важливих питань.
<i>Пропагандистська функція</i>	Документальні кіно не стали виключенням, їх не оминула пропаганда, як і більшість фільмів. Теми та спосіб пропаганди можуть змінюватися та поєднуватися між собою (наприклад, наука та релігія) задля досягнення максимального результату.

Таблиця 1. Функції документального кіно

Ці функції документалістики є лише умовними та можуть поєднуватися і варіюватися залежно від жанру, стилю та цілей конкретного документального фільму чи серіалу.

Оскільки на документальне кіно покладали великі надії ще з часів Люм'єрів, автори цього жанру повинні дотримуватись певних золотих стандартів. Стандарти документального кіно виклав Джон Грірсон у принципах у своєму «Маніфесті» 1932 року:

1. Реальний світ на екрані на противагу фікції;
2. Вроджений актор у реальній обстановці найкраще допоможе кінематографічно відобразити сучасний світ: вони є для кіно невичерпним джерелом матеріалу, дають багато образів, складніших і дивовижніших, ніж події, вигадані для знімальних павільйонів;
3. Документальне кіно може добувати ефекти з дійсності, яких ніколи не досягти в павільйонах і за допомогою гри акторів, якими б досвідченими й талановитими ті не були [4, с. 129].

У сучасному кінематографічному світі принципи Грірсона адаптуються та змінюються в силу новітніх технологій, постійних жанрових змін та прогресу кінематографу. Кожен режисер – автор своєї картини, тому прослідити дотримання принципів дуже складно, адже кожний фільм робиться під певну аудиторію та з певними запитамі. Проте, не дивлячись на значущі зміни у світі документального кіно та загалом у кіноіндустрії, можна помітити тенденцію до першого принципу Грірсона – реальний світ на екрані на противагу фікції. Особливо такий стиль можна помітити у документальних фільмах та серіалах від компанії Netflix. Режисери часто використовують цей прийом: беруть справжні записані розмови з маніяками, правоохоронцями та жертвами, використовують архівні відеозаписи та фотоматеріали, а іноді навіть запрошують учасників подій, щоб розказати глядачам історію з «перших вуст». У таких фільмах ми не помітимо награних сцен з реконструкцією реальності. Таким чином, режисери не тільки створюють ефект повної достовірності та занурення в сюжет, але й роблять великий крок у розвиток кіноіндустрії.

1.2. Поняття медіаобразу

Етимологія слова "медіаобраз" походить від двох основних компонентів: "медіа" та "образ".

Слово "медіа" походить від англійського терміна "media", що означає "засоби масової інформації". Утворено воно від латинського слова "medium", що означає "посередник" або "середовище". Термін "медіа" використовується для позначення різних каналів та засобів комунікації, які передають інформацію та медійний контент широкій аудиторії, такі як телебачення, радіо, газети, журнали, кіно, Інтернет та соціальні мережі [24].

Слово "образ" походить від латинського терміна "imago", що означає "зображення" або "портрет". Спочатку слово «imago» використовувалося на позначення «іміджу», але «у широкому вживанні «імідж» чомусь синонімізується з «образом»» [24]. Якщо взяти більш широке значення, то воно використовується для позначення візуального втілення або представлення якогось об'єкта, ідеї, особи або ситуації.

Таким чином, "медіаобраз" поєднує термін "медіа", що вказує на засоби масової комунікації, з терміном "образ", що вказує на візуальне представлення або зображення. У контексті медіа створення "медіаобразів" відбувається через використання медійних технологій та методів для створення, редагування та візуального представлення медійного контенту з метою впливу на аудиторію та сприйняття нею певної інформації, повідомлення або ефекту. Візуальний образ, у контексті медіа включає в себе різноманітні елементи, такі як фотографії, малюнки, графічні зображення, відео, анімацію та інші візуальні засоби.

Поняття медіаобразу відноситься до образів, які створюються та передаються за допомогою різних медійних засобів, таких як телебачення, кіно, преса, інтернет та соціальні мережі. Медіаобраз включає в себе всі елементи, що сприймаються зорово, слухово та інтелектуально, включаючи зображення, звук, текст та емоційну атмосферу.

«Медіаобраз — це структурований візуально-емоційний компонент віртуальної реальності, що становить собою медійну модель об'єктивного буття, відбиту в інформаційних носіях і в суспільній свідомості» [33].

Поняття медіаобразу відображає важливий аспект сучасного медійного середовища. Окрім того, медіа образ може виступати не тільки художньою конструкцією у кіно або ЗМІ, але й як уривок дійсності, який виражає ставлення автора до тієї чи іншої ситуації.

Медіаобраз визначається не тільки його візуальними та аудіальними аспектами, але й контекстом, в якому він презентується. Він може бути створений з метою розваги, освіти, інформації або впливу на громадську думку. Медіаобрази можуть бути використані як засіб комунікації, підтримки певних ідеологій, формування образу певних осіб чи груп, а також для емоційного залучення глядача або читача.

Вони можуть формувати стереотипи, створювати емоційний зв'язок з глядачами та спонукати до певних думок, почуттів і дій. За допомогою медіаобразів можна передати складні концепції, ідеї та повідомлення, змінити ставлення аудиторії до певних проблем, залучити увагу до певної теми або підтримати певну громадську кампанію.

Дослідження та розуміння поняття медіаобразу має велике значення для студентів журналістики, оскільки це допомагає їм критично оцінювати та розуміти вплив медіа на суспільство. Вивчення медіаобразів допомагає розкрити техніки та стратегії, що використовуються в медійних продуктах, і сприяє розвитку медійної грамотності та критичного мислення.

Для повного розуміння поняття медіаобразу, варто виділити його основні риси:

Створення та конструювання. Медіаобрази створюються зусиллями медійних працівників, які вибирають, організовують та редагують контент, щоб передати певне повідомлення або ефект.

Суб'єктивність. Медіаобрази не є абсолютно об'єктивними відображеннями реальності. Вони можуть бути використані для вираження авторських поглядів, ставлення до певної теми або намірів.

Вплив і маніпуляція. Медіаобрази мають потужний вплив на сприйняття та поведінку аудиторії. Вони можуть викликати певні емоції, формувати стереотипи, маніпулювати думками та переконаннями глядачів.

Контекстуальність. Медіаобрази завжди функціонують в певному контексті, який може включати культурні, історичні, соціальні та політичні аспекти. Цей контекст впливає на сприйняття та інтерпретацію медіаобразу.

Репрезентація. Медіаобрази можуть відображати реальних або уявних людей, події, місця та речі. Вони визначають спосіб, яким ці об'єкти представлені та інтерпретовані.

Відтворюваність. Медіаобрази можуть бути відтворені та поширені на різних медійних платформах, включаючи кіно, телебачення, інтернет та соціальні мережі. Це дозволяє їм досягати широкої аудиторії та мати довготривалий вплив.

Інтерпретація та активна участь. Медіаобрази не мають єдиного та остаточного значення. Глядачі, читачі та слухачі активно сприймають та інтерпретують їх, проектуючи свої власні розуміння та досвід на медійний вміст.

Основні риси медіаобразу відображають його складну природу і вплив на сприйняття аудиторії. Розуміння цих рис допомагає критично аналізувати медійний вміст, розрізнити об'єктивність від суб'єктивності та розуміти механізми маніпуляції, що можуть бути використані в медійних продуктах.

Створення медіаобразу - це процес визначення та формування іміджу, який відображає певну особу, організацію, продукт або послугу в медійному просторі. Це важливий аспект комунікації та маркетингу, який дозволяє впливати на сприйняття та уявлення цільової аудиторії. Він вимагає уваги до деталей, творчості та розуміння потреб та очікувань аудиторії. Медіаобраз має передавати чітке повідомлення або інформацію про особу, організацію, продукт або послугу. Він повинен бути спрямований на комунікацію ключових характеристик та

переваг, які відрізняють цей об'єкт від інших. Виходячи з цього, варто зазначити, що медіаобраз може бути створений у різних контекстах і способах представлення. За думкою В. В. Бугрима, вибір контексту та способу представлення залежить від цілей, аудиторії та характеру об'єкта, який промотують [5]. Для того, щоб досягти потрібну мету, яку пропонує медіаобраз, найчастіше використовують емоційний резонанс, тобто зазвичай він спрямований на виклик емоцій у споживачів. Особливо це стосується гострих соціальних тем, таких як серійні маніяки, злочини та їх жертви. У створенні образу на такі теми варто бути досить обережним та тактичним, щоб об'єктивно висвітлити подію (якщо це хроніка), та не пропагувати насильство. Використання візуальних елементів, таких як фотографії, відео, аудіо та текст, може створювати певні настрої, спонукати до співчуття, зацікавлення або ентузіазму.

С.А. Козиряцька у роботі «Формування медіаобразу: ретроспектива та сучасність» виклала основні чинники, які впливають на формування медіаобразу у сучасній Україні: друкована преса, радіо, телебачення, передвиборча агітація, рекламні щити та панелі, кіно та документалістика, а також інтернет ресурси. До інтернет ресурсів входять: соціальні мережі, блогосфера, інтернет-ЗМІ, інтернет-меми та демотиватори [18, с. 4].

Виходячи з цього, можна побачити, що медіаобраз у документальних фільмах (як і в художніх) формується під впливом багатьох чинників, тому не є предметом достовірної ідентифікації інформації та передання фактів. Медіаобраз у більшості випадків проходить крізь призму суб'єктивної оцінки автора або навіть цілої команди, тому є інтерпретованим поняттям про певну особистість чи явище.

У медіа образах маніяків ситуація набагато складніша, адже теми та ідеї стосуються важких подій. Створення образу маніяка вимагає обережного та відповідального підходу, оскільки це відображення особи, яка здійснює жорстокі або кримінальні дії. Варто пам'ятати, що пропагування насильства або незаконних дій є неприпустимим.

1.3. Психологія маніяків у документальних фільмах

У наш час до створення образу маніяків підійшла не тільки кіноіндустрія, але й ЗМІ. Оскільки сучасна журналістика та кіно зазнає постійних змін, то останнім часом з'явилася тенденція до виключення цензури та певних етичних норм. Можна сказати, що з'явилася певна мода на створення загрози та її мотивів, висвітлення соціальної небезпеки. “За такої умови використання медійних технологій страху у висвітленні суспільних загроз може сприяти кращому виконанню соціальних функцій журналістики, або ж навпаки, викривляти їх, здійснюючи деструктивний вплив на суспільну свідомість” [1, с. 3].

Образ маніяків у документальному кіно може бути представлений з різних точок зору та залежить від стилю та мети фільму. Основною метою документального кіно є розкриття реальних подій, вивчення психології та мотивації осіб, а також пробудження глядацького інтересу. При створенні документального фільму про маніяків важливо керуватися етичними принципами, психологією власне маніяків та їх жертв, а також враховувати вплив, який він може мати на аудиторію. На думку Павла Алескандрова [1, с. 3], при правильній та етичній побудові медіаобразів, які становлять тенденцію створення загрози. “Основною умовою адекватного використання мотивів загрози у функціях журналістики є дотримання журналістом балансу між недоінформуванням та переінформуванням”. Переосмислюючи наукову роботу Алескандрова [1], у такому випадку, недоінформуванням вважається недостатнє розкриття медіа образу, який має загрозливий характер. Тобто винесення в маси інформації, яка ніяк не інтерпретується та не має жодних пояснень. Переінформування у такому ж випадку матиме характер необґрунтованого винесення на загальну велику кількість інформації, яка несе повідомлення з тривожним настроєм. Таким чином, можна побачити, що найлогічніший та найактуальніший спосіб формування медіа образів маніяків є принцип раціоналізації, адже це – золота середина. Такий варіант є оптимальним саме для викладення тривожної інформації та створення образів, які несуть загрозу. У

такому викладенні використовується багато фактів та оцінок експертів, що дає змогу правильно та об'єктивно висвітлити потрібного персонажа.

Проаналізувавши дисертацію Александрова [1], можна зрозуміти, що саме на емоції страху, який пробуджує інтерес у людській свідомості, будуються образи маніяків. Як відомо, страх – великий інструмент маніпуляції, проте у документалістиці цю емоцію використовують більше з просвітницької сторони. Особливу увагу страху приділяють в образах маніяків, адже висвітлюють небезпечні події, їх причини, наслідки та загрозу для суспільства. Тему страху та загрози у ЗМІ розкриває у своїх роботах учений Френк Фуреді. Він вважає, що у сучасному суспільстві емоція страху стає нібито товаром на продаж, а наслідки впливу тепер становлять сучасну політику у мас-медіа. Страх став не тільки маніпулятивною емоцією, але й звичайним медійно-політичним ресурсом, який використовують у будь-яких жанрах журналістики та кіно.

На мою думку, в останні десятиліття у документальних фільмах про маніяків спостерігається тенденція використання загрози у якості інформуючого джерела. Автори не намагаються маніпулювати свідомістю глядача задля досягнення своїх цілей. Вони хронологічно реконструюють події з життя маніяків, їх родини, друзів тощо, та висвітлюють їх з ноткою суб'єктивної думки. Маніяки, яких ми бачимо на своїх телеекранах, є результатом вивчення, аналізу, інтерпретації та ставлення до нього тієї чи іншої особи. Сучасні документальні фільми висвітлюють маніяків не як потворних істот або психічно хворих, а як звичайних людей, які живуть серед нас та виглядають абсолютно нормально. Таким чином, сучасні режисери не просто спотворюють образ маніяка, а навпаки – намагаються розібратися у психології маніяка, його поведінці, мотивах злочинів та відхиленнях у психіці. При створенні документального фільму про маніяків, я помітила такі психологічні аспекти:

Мотивація та психічні розлади. Фільм може досліджувати мотивацію, яка лежить в основі злочинів, а також психічні розлади, що впливають на поведінку маніяка. Це може включати аналіз психопатологічних рис, відхилень у розвитку

або психічних травм, які можуть бути пов'язані з формуванням маніакальних тенденцій.

Перебіг життя. Документальний фільм може стежити за життєвим шляхом маніяка, досліджуючи дитинство, соціальне середовище, сімейні відносини та інші фактори, що могли вплинути на його психічний стан та поведінку.

Відносини з жертвами та суспільством. Фільм може досліджувати відносини маніяка з його жертвами та оточуючим середовищем. Це може включати аналіз психологічних механізмів, які використовуються маніяком для контролю, маніпуляції та сполучення з жертвами.

Роль системи правоохоронних органів та психіатрії. Документальний фільм може звернутися до розкриття ролі правоохоронних органів у розслідуванні та судовому переслідуванні маніяків. Він також може аналізувати роль психіатрії в діагностиці та лікуванні маніяків, включаючи питання етики та ефективності різних методів.

“Термін «серійний вбивця» укорінено в науковій термінології в 1976 році, і вперше застосовано для опису особистості Теда Банді” [17, с. 242]. У сучасному ж світі криміналістики та документалістики серійними вбивцями вважають тих людей, які протягом певного періоду часу регулярно повторюють злочини. При чому, ці злочини зазвичай скоєні з особливим збоченням та жорстокістю. Якщо зануритися у психологічне дослідження А.С. Бароніна (психолог) та Чезаре Ломброзо (психіатр та криміналіст), можна вивести певні закономірності у психології та поведінці маніяків [24].

Найчастіше виявляється, що психологічні відхилення у поведінці закладуються ще у ранньому віці, у дитинстві. Жорстокість у дорослому віці може бути обумовлена поганими відносинами між членами родини та навіть закладена на генетичному рівні. Адже саме у дитинстві той важливий вік для формування особистості та психіки дитини. Постійні сварки, крики та знущання не допоможуть виховати емоційно стабільну людину. Тому у багатьох

документальних фільмах розповідь починається ще з дитинства. Режисер занурюється у життя людини та показує можливі травмуючі події з життя маніяка. Показує причини, які вплинули на підсвідомість маніяка та власне яким чином вони проявились, з якими наслідками [17, с. 243].

Власне дослідники Ломброзо з колегою Феррі запропонували свою класифікацію злочинців [24, с. 153]:

● Природжені
● Злочинці як безумці (психопати та люди з іншими психічними відхиленнями)
● Злочинці через пристрасть
● Випадкові
● Звичні

Таблиця 2. Класифікація маніяків

Важливою психолого-юридичною характеристикою серійного вбивці зазвичай є тотожність чи подібність мотивів злочинів та однотипність способів їх скоєння [24, с. 154].

За дослідженням “Психологічні проблеми роботи з делінквентами” Медведева В.С. (доктора психологічних наук) та Левенець О.А. (кандидата психологічних наук), найрозповсюдженими серійними вбивствами є способи удушення, після них стоять колото-різані рани, а на останньому місці – отруєння різними способами (отрута, медичні препарати тощо) [24, с. 154].

За допомогою цих даних можна виявити основні принципи поведіння серійних маніяків та їх психологічний аналіз. Багато хто уявляє собі маніяка як людину з яскраво вираженими проблемами із психікою, з відхиленнями у поведінці, у розвитку, тобто образ маніяка є трохи стереотипним. Проте у сучасному медіа-просторі почали руйнувати ці застарілі стереотипи про маніяків. Вивчення психології зробило великий крок вперед, і такі особистості,

як серійні вбивці привернули до себе увагу. Багато фільмів (і документальних, і художніх) побудовані на розумінні психології поведінки таких людей, їх жертв та соціума, у якому вони знаходяться. Сучасні документальні стрічки про кримінальні злочини показують іншу сторону цієї медалі. Насправді ж такі люди не замкнуті у собі, часто мають широке коло спілкування, гарні сім'ї та навіть можуть бути люблячим чоловіком, татом, зразковим піонервожатим або навіть правоохоронцем. Такі люди дуже часто ведуть подвійне життя, про яке ніхто навіть не здогадується. Подвійне життя серійних вбивць є одним зі спільних аспектів їхньої психології. Це означає, що серійні вбивці зазвичай зберігають зовнішню нормальність та непідозрілість, тоді як у той же час вони потайки вчиняють жахливі злочини. Окрім того, серійні вбивці, як правило, часто володіють високим рівнем інтелекту та маніпулятивними навичками. Вони можуть легко приховувати свої злочини, вміло підробляти алібі, маскувати свої сліди та підтримувати зовнішню нормальність. Доказом цьому є аналіз історій відомих маніяків, який ми провели. Це доказує правдивість висловлених психологами припущень щодо зовнішньої нормальності серійних вбивць.

Анатолій Сливко був не тільки керівником дитячого туристичного табору, але й заслуженим вчителем. Проте звірства, які він робив із дітьми, ніхто собі навіть уявити не міг [23].

Геннадій Михасевич був належним сім'янином, мав щасливу дружину та чисту репутацію люблячого чоловіка. У вільний час він підвозив молодих дівчат начебто без поганих думок, але після цих поїздок дівчата вже не повертались. [7]

Такі приклади, на жаль, можна наводити ще дуже-дуже довго, але сучасні стрічки, наприклад серіал «Душогуб» 2021 року чудово підкреслює подвійне життя маніяків. Начебто зовні вони ніяк не відрізняються від звичайної людини, але всередині мають те, з чим не в змозі впоратися. Це свідчить лише про покращення такого жанру, як документальне кіно, адже маніяків припинили показувати поверхнево, одновимірно та стереотипно. Натомість ми маємо якісно пропрацьовані медіаобрази, які в більшій чи меншій мірі відповідають дійсності.

І хоча не всі медіаобрази наразі є правдивими, не можна не відмітити їх схожість з реальністю, що є одним із завдань документальних фільмів. Сучасні документальні фільми про серійних вбивць пропонують глядачам унікальну можливість краще зрозуміти психологію та мотивацію маніяків, а також дослідити їх дії та причини такої поведінки. Вони можуть включати інтерв'ю з експертами, правоохоронними органами, психіатрами, а також свідчення жертв або людей, які були включені в розслідування. Документальні фільми про маніяків у наш час у більшій мірі просувають розуміння психологічних процесів, які є причинами злочинних дій цих осіб, а також наголошують на важливості профілактики, виявлення та лікування психічних розладів. Окрім того, сучасна кримінальна документалістика має властивість попереджати про загрозу у нашому суспільстві. Продюсуючи такі стрічки, автори можуть мати на меті ідею попередження та демонстрації вад суспільства. Завдяки наочним прикладам (сцени вбивств, зґвалтування та знущань) фільми ніби навчають незахищені верстви суспільства (в основному жінок) бути обачними, піклуватися про свій комфорт та безпеку.

Багаточисленні дослідження, аналізи та вивчення психології поведінки маніяків дають змогу скласти найбільш розповсюджену модель поведінки, яку у своїй праці “Психологічні проблеми роботи з делінквентами” виклав В.С. Медведєв [24, с. 155]:

НАЗВА	ОПИС
Етап фантазії	Етап, з якого все починається. На цьому етапі майбутній вбивця та гвалтівник відчуває потребу у злочині, продумує мотиви та можливі «винагороди» від запланованого вбивства.
	На цьому етапі хижак вибирає собі жертву, детально її досліджує та переслідує. Тривалість цього етапу

Етап сталкінгу	визначається бажанням та мотивацією вбивці, оточуючими умовами та власне рівнем підготовки до злочину.
Етап заманювання	По-іншому цей етап називають також викрадення. Викрадення є фінальною точкою підготовки другого етапу. Варто зазначити, що цей етап може проявлятися не в усіх моделях поведінки.
Вбивство	Власне сам акт вбивства. На цьому етапі поведінка маніяків поділяється на дві можливі. Перша – фокус уваги на факті вбивства та діях, які до цього призводять. Друга – тортури, приниження, згвалтування та фізичне насилля. Проте результат в обох варіантах завжди один – вбивство.
Розміщення трупа	Передостанній етап, який також має багато варіантів. Хтось просто залишає тіло на місці вбивства, хтось ховає його від свідків та по сторонніх очей, а хтось продовжує знущатись
Емоційне охолодження	Останній етап у поведінці серійної вбивці. Часто цей етап супроводжується депресією та апатією.

Таблиця 3. Етапи поведінки маніяка

Таким чином, психологія у серійних маніяків має певні закономірності, які систематично простежуються у поведінці різних осіб. За допомогою кримінальних документальних фільмів можна простежити ці етапи поведінки у медіаобразах маніяків. Ці твердження дають можливість виокремити ознаки серійних вбивць, які у своїй роботі виклали Медведєв В.С. та Левенець О.А.:

- періодична актуалізація кримінальної агресії (для того, щоб зрозуміти, чи належить ця людина до серійних вбивць, варто визначити регулярність та кількість скоєних злочинів. Серійні вбивці ніколи не зможуть зупинитися за своїм бажанням);

- надмірність кримінальної агресії (у злочинах серійних вбивць у більшості випадків є місто для насильства, зґвалтування та інших дій, які не мають на меті позбавлення життя);
- висока мобільність та інтелект (це значить, що серійні вбивці досить зібрані, розумні та можуть швидко змінювати дислокацію, зникати з місця події та залягати на дно на певний час);
- самотність (зазвичай серійні вбивці роблять все тихо, швидко, без допомоги, співучасників та свідків) [24, с. 160].

Таким чином, ці ознаки зібрали у собі найбільш розповсюджений варіант поведінки маніяків та є відтвореними у багатьох документальних кінострічках, таких як «Різники» про Анатолія Онопрієнко, «Громадянин Ікс» про Андрія Чикатило та інших.

Вивчення психології маніяків у кіно залишається і досі важливим та актуальним напрямом досліджень. Аналізуючи медіаобрази маніяків у документальному кіно, ми отримуємо можливість розкрити внутрішній світ цих особистостей, їх мотивацію, психологічні механізми та соціальні контексти, що сприяють формуванню та розвитку їхньої патології. Загалом, дослідження психології маніяків у кіно має значний потенціал для розуміння та попередження злочинності, просуває науку про психологію та кримінальну психологію, а також сприяє покращенню нашого суспільства, забезпечуючи безпеку та благополуччя для всіх його членів.

1.4. Образ маніяка та як він розвивався протягом років у документальних фільмах та серіалах

Маніяки в кіно є однією з найпопулярніших тем, що використовуються в жанрі документального кіно. Вони виконують роль центральних персонажів, які зазвичай зображаються як психологічно нестабільні, небезпечні та жахливі

особистості з викривленим уявленням про реальність (а згідно з пунктом 1.3 зрозуміло, що таке зображення маніяків не завжди відповідає дійсності).

Образ маніяка в кіноіндустрії пройшов довгий шлях і еволюціонував відповідно до змін у культурному та соціальному контексті. Його вперше було представлено у раних німих фільмах (наприклад, "Кабінет доктора Калігарі"), що з'явилися з середини до кінця 20-го століття. З плином часу, образ маніяка став елементом глибшого розгляду соціальних та психологічних проблем. Фільми, які розкривають мотивацію маніяка та його взаємодію з оточуючим світом, дозволяють глядачам зосередитися на складних питаннях, таких як психологічний стан, суспільні проблеми та моральні дилеми [22].

Сучасні фільми продовжують розвивати образ маніяка, пропонуючи нові підходи та аспекти. Вони можуть експериментувати з жанрами з метою розвитку кіноіндустрії, змішуючи маніяків з комедією, фантастикою або драмою. Наприклад, серіал «Метод» (2015) представив унікальну у своєму роді інтерпретацію персонажу. Сюжет будується на образі детектива, який сам був вбивцею. Розкривається психологічний аспект його, як вбивці та детектива паралельно.

Медіаобраз маніяка в документальному кіно грає ключову роль у побудові сюжету та передачі настрою фільму, тому що власне навколо історій цих людей і будується оповідання. Використання візуальних елементів, таких як зовнішній вигляд, одяг, міміка та жести маніяків, допомагає створити посиленій ефект жаху та страху.

Важливо зазначити, що кіно є мистецтвом, і створення медіаобразу маніяка вимагає майстерності та вправності з боку режисера, акторів та команди знімальної групи. Відтворення найбільш правдивого та переконливого медіаобразу маніяка допомагає розкрити його психологію, мотиви та іноді навіть думки.

Використання візуальних елементів та вмиле створення медіаобразу маніяка допомагає поглибити сюжет та збільшити емоційність фільму. У багатьох фільмах, які мають маніяків у ролі антагоністів, надається можливість

розглянути теми, пов'язані з психологією та людською природою. Вони допомагають ставити питання про мораль, етику та рамки людського розуму. Такі фільми можуть досліджувати теми, пов'язані зі страхами, психологічними травмами, маніпуляціями та соціальною дезінтеграцією.

Багато маніяків в кіно стали іконами популярної культури. Вони визначаються своїм унікальним стилем, зовнішнім виглядом або підозрілими рухами. Деякі персонажі стають незабутніми через свою карикатурну або жахливу натуру. Наприклад, Джефрі Дамера (американського серійного вбивцю) впізнають за його образом, а Чикатило часто згадують у текстах пісень («Чикатило-реггі», «Чикатило»).

Особливо популярні стали фільми з психотичними або глибоко збентеженими персонажами, такими як серійні вбивці. Ця популярність зросла протягом історії кінематографу завдяки нескінченному захопленню людей елементами життя, що підривають наше уявлення про безпеку та захист. Після запровадження терміну "серійний вбивця" концепція з їхньою участю вибухнула в цікавий напрямок в кіно та телебаченні, замінюючи більш старі зображення персонажів жахів, таких як іншопланетяни, вампіри або перевертні.

Історія документального кіно про маніяків має глибокі коріння і починається з появи кінематографу. Вже з самого початку створення кіно були зняті фільми, що розкривали тему злочинності та психічних порушень [22].

Початок розвитку документального кримінального кіно можна прослідкувати ще з появи кіно як медіуму. У 19-му столітті кінематограф використовувався для демонстрації реальних злочинів та кримінальних подій, таких як побойща, пожежі або вбивства. Протягом історії кіно з'явилося безліч документальних фільмів, що присвячені розслідуванню злочинів, процесам суду, роботі слідчих органів та розкриттю складних справ. Ці фільми зосереджуються на фактах, свідченнях, експертних дослідженнях та відображають реальні події [22].

Завдяки розвитку технологій та засобів відеозйомки, сьогодні документальне кримінальне кіно стало ще більш популярним. Багато телеканалів

та стрімінгових платформ виробляють спеціальні серіали та програми, присвячені розслідуванню злочинів, аналізуванню випадків серійних вбивств, розкриттю складних справ або подіям злочинності в різних частинах світу.

Фільми, що брали натхнення з історій серійних вбивць, стали важливою складовою жанру кримінальної документалістики, де використовувалися напружені погоні і гра в ката, миші. Фільми-слешери (жанр фільмів жаху з маніяками) були знамениті своєю кривавістю та химерністю, вони метушливо створювали образ найбезжалісніших нападів на безпідставних жертв.

Будь-який фільм зі сценами насилля та жорстокості, впливає на психологію глядача. Це впливає з теорії емоцій Джеймса-Ланге, яка стверджує, що реакції повністю залежать від особистості. Так само, як при катанні на американських гірках або при стрибку з парашутом, фільми жахів можуть викликати викид адреналіну, справжній страх і емоційний стрес [8].

Емоційність, яку викликають образи маніяків, робить їх важливими елементами кіно та дає можливість створити глибокий сенс фільму, викликати емоції в аудиторії та спонукати до роздумів над різними аспектами людського існування.

1.5. Популярні документальні серіали та фільми сучасності

Документальне кіно у сучасності знаходиться на піку свого розвитку і займає особливе місце серед кінематографу. Сучасне документальне кіно відрізняється різноманітністю жанрів, тематик і підходів до створення фільмів. Від традиційних документальних стрічок, що розповідають про реальні події і проблеми, до експериментальних творінь, які поєднують різні форми медіа та розширюють рамки кіноповідомлення.

На мою думку, один із найпопулярніших сучасних фільмів про маніяків є документальна стрічка “Файли Джеффри Дамера” (серійний вбивця, який у період з 1978 по 1991 роки безжалісно вбив 17 хлопців [39]).

Історія починається з моменту розкриття та арешту серійного вбивці. Провал Дамера стався через його невдалу спробу позбутися темношкірого молодого чоловіка на ім'я Трейсі Едвардс. Останньому вдалося втекти з помешкання цього божевільного та привернути увагу двох поліцейських. Вони перевірили брудний, зловісний та занедбаний притулок маніяка і знайшли фотографії розчленованих трупів, а пізніше - залишки різних жертв. У результаті затриманий зізнався в усіх вбивствах та розповів детективам, як і чому він їх здійснював. Серед іншого, цей божевільний не лише вбивав та розчленовував, але мав також безліч патологій та психічних порушень - від звичайного алкоголізму до канібалізму та некрофілії. Крім того, чоловік був гомосексуалістом, через що його жертвами завжди були представники чоловічої статі, частіше темношкірі [34].

Серіал "Файли Джеффри Дамера" я хочу відмітити, як один із найкращих серіалів про маніяків з кількох причин:

- Серіал пропонує докладне вивчення життя, психології та мотивацій серійного вбивці Джеффри Дамера через розповідь детектива, свідків та офіційних документів. Глядачі отримують унікальну можливість розкрити характер головного героя і зрозуміти, як його внутрішні демони та психічні розлади вплинули на його злочини.
- Серіал намагається максимально точно відтворити реальні події, пов'язані з Джеффри Дамером, його злочинами та розслідуванням за допомогою реконструкції подій та кадрів хроніки з його кримінальної справи. Це створює реалістичну та приголомшливу атмосферу, що занурює глядача у світ маніяка.
- Виконання ролі Джеффри Дамера та інших персонажів в серіалі вражає своєю майстерністю та автентичністю. Актори здатні передати всю глибину емоцій та комплексність характерів, що робить серіал ще більш захоплюючим та відтворює історію з великою вірогідністю.
- "Файли Джеффри Дамера" засвідчують значимі соціальні та психологічні питання, пов'язані з маніакальною поведінкою. Серіал ставить під сумнів

питання про природу зла, вплив соціального середовища на формування психології злочинців через розкриття образу Дамера та викликає глядачів задуматися про складні аспекти людської природи.

Загалом, серіал "Файли Джеффри Дамера" успішно поєднує майстерність акторів, реалістичне зображення подій та глибоке дослідження психології головного персонажа, що робить його одним із найкращих серіалів про маніяків.

Наступний серіал є прикладом для інших режисерів при створенні власного проекту. "Альберт Фіш: У гріху він знайшов порятунок" - це вражаюча розповідь про життя та злочини одного з найбільш жорстоких серійних вбивць в історії (жорстоко вбивав та гвалтував дітей, за його словами має 498 жертв, проте доведено лише три [39]). Серіал спонукає глядача до глибокого осмислення людської природи, моральних принципів та навіть власних уявлень про справедливість.

Альберт Фіш був особливим випадком злочинця, оскільки його діяння перевищували будь-які уявлення про людську жорстокість. У серіалі детально висвітлюються його психологічний портрет та мотивація, розкриваються темні та патологічні аспекти його особистості, які вплинули на його злочини.

Одним із ключових питань, які серіал ставить, є причина, чому Фіш скоїв такі жахливі злочини. Розкриваються питання: чи можливо, що він у своїй психопатології та порушеному розвитку знайшов якийсь вид спасіння або визволення? Чи міг його внутрішній світ так сильно зіпсувати його сприйняття моралі та етики, що він побачив у вбивствах вихід зі своїх мук і неповноцінності?

Серіал не намагається виправдати дії Фіша або прийняти його злочини, але він ставить під сумнів уявлення про чітку межу між добром і злом. Чи існує можливість, що в кожній людині ховається потенційний злочинець, і що саме наші життєві обставини та внутрішні демони визначають, наскільки далеко ми здатні зійти від шляху моральності?

Засоби кінематографу в "Альберт Фіш: У гріху він знайшов порятунок" використовуються з великою майстерністю. Глибоке освітлення, темна палітра кольорів та характерна атмосфера серіалу викликають почуття дискомфорту і

заглиблюють глядача в психологічний світ Фіша. Відтворення злочинів та їх наслідків показано з великою реалістичністю, що ставить перед глядачем запитання про межу між мистецтвом та жахом, розважальністю та моральними обов'язками.

"Альберт Фіш: У гріху він знайшов порятунок" - це серіал, який викликає суперечливі емоції та змушує глядача глибоко задуматися над природою зла та людської психології. Він показує, що реальністю є не тільки добро, а й темна та жорстока сторона людської природи, яка може виявитися в найнесподіваніших людських історіях.

Також, яскравим прикладом документальних фільмів сучасності є "Історії Гріма Сліпера". Це захоплюючий та незабутній цикл документальних фільмів, які розповідають про неймовірні пригоди та життєвий шлях одного з найцікавіших та загадкових персонажів у світі. Цей серіал став справжньою перлиною у жанрі документального кіно, завойовуючи популярність та захоплення глядачів з усього світу.

Що саме робить "Історії Гріма Сліпера" настільки унікальними та незабутніми? Перш за все, це унікальна особистість самого Гріма Сліпера (справжнє ім'я Лонні Франклін). Він є привабливою та загадковою фігурою, яка привертає увагу своїм харизматичним та ексцентричним стилем життя. Через свої вражаючі розповіді та непередбачувані дії, він захоплює глядача і змушує його зануритися в світ пригод та небезпеки. Проте головний фактор про нього - він американський серійний вбивця, на рахунку якого приблизно 30 вбитих жінок [35].

Одним із ключових факторів, який робить "Історії Гріма Сліпера" такими захоплюючими, є їхня непередбачуваність та різноманітність. Кожна історія, про яку йдеться у фільмі, є унікальною та повна несподіваних поворотів подій. Від пригод у віддалених куточках світу до зухвалих випробувань на межі людської міцності - кожен фільм дарує глядачеві нові емоції та захоплення.

Невід'ємною частиною привабливості "Історій Гріма Сліпера" є відмінна якість фільмів. Їхня висока естетика, вражаючі кінематографічні кадри та

деталізоване відтворення подій роблять документальні фільми максимально реалістичними. Глядачі можуть відчувати себе присутніми на місці подій і зануритися в незвичайні та небезпечні ситуації.

"Історії Гріма Сліпера" вирізняються серед інших документальних фільмів своєю здатністю здивувати глядача. Цей фільм є одним з тих кінопроектів, які на перший погляд обіцяють багатогранність та захоплюючу розповідь про маніяка, проте він розчаровує своїми намаганнями виправдати образ такої особистості. Грім Сліпер стає символом того, що навіть у найскладніших ситуаціях людина може знайти себе та здійснити неймовірні здібності. Хоча насправді - це повний абсурд.

Фільм занурює глядача у світ маніяка, презентуючи його життя та дії з його власної перспективи. Автори намагаються розкрити внутрішній світ головного героя, пояснити його мотивації та виправдати його злочини.

На прикладі цих трьох фільмів можна побачити, як кожен автор інтерпретує ту чи іншу історію. Хтось робить акцент на моралі та етиці, хтось розкриває образ маніяка з психологічної сторони, а хтось і зовсім намагається знайти позитивний меседж в образі серійного вбивці, який нібито вбивав тих, хто на це заслуговує.

Отже, сучасне документальне кіно є потужним засобом візуалізації реальності, розуміння світу навколо нас і спонукання до дії. Воно не тільки розширює межі кінопродукції, але і змінює спосіб, яким ми сприймаємо та розуміємо світ.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕДІАОБРАЗУ МАНІЯКІВ НА ПРИКЛАДІ ФІЛЬМУ «БЕСІДИ З УБИВЦЕЮ ЗАПИСИ ТЕДА БАНДІ»

2.1. Історія Теда Банді

Теодор Роберт (або просто Тед) Банді народився 24 листопада 1946 року в Берлінгтоні, штата Вермонт в притулку “Елізабет Лунд” для незаміжніх матерів. Тед ріс у неповноцінній сім’ї, адже його лише виховувала мати - Елеонор Луїз Кавелл. Вона була молодою мамою, але в той час суспільство не приймало позашлюбних дітей. Тому 22 річна Елеонор стала для Банді старшою сестрою, а умовним батьком та матір’ю стали батьки дівчини. З самого народження Тед не знав про свого батька, про якого ми більше не чуємо. Будучи зовсім малим, хлопець знайшов документи своєї сім’ї, серед яких було свідоцтво про народження, саме тоді він дізнався подробиці про своє народження. Аналізуючи поведінку Теда та його життя, деякі психіатри стверджували, що ця таємниця і її розкриття могли стати першою серйозною травмою для психіки юного Банді. Також відмічали й діда хлопчика. Він був не найкращою людиною, бо жорстоко поводився з дружиною та тваринами, завжди притискав меншини та ненавидів усе [36].

Мати Теда зрозуміла, що так далі тривати не може і тому прийняла рішення змінити місце проживання. Після переїзду вона познайомилася з Джонні Банді, який власне і став для Теда вітчимом. Саме з того моменту хлопчик почав отримувати потрібну йому кількість уваги та турботи. Але навіть ці факти не допомогли хлопцю знайти справжніх друзів.

Закінчивши школу, Тед почав обирати серед ВНЗ, куди б він хотів вступити. Першим варіантом стало вивчення китайської мови, але цей варіант не підійшов молодіку. Згодом він подав документи на факультет психології, де провчився 3 роки та отримав ступінь. Перша любов Теда була в саме в університеті, нею стала гарна та заможна дівчина [38]. Хотіла би відмітити, що

ім'я дівчини згадувалось багато разів і кожен раз було різне у процесі вивчення, проте справжнього ім'я ніхто і досить не знає.

Паралельно із цим, Банді купує перше своє авто - Volkswagen Bug. Ця модель на той час була одна з найпопулярніших та найдешевших. Тому зрозуміло, чому юний студент обрав саме цей автомобіль. Надалі ми ще звернемось саме до цього придбання Банді [15].

Переходячи до злочинів Теда, варто відзначити, що невідомо, коли він почав вбивати та яка точна кількість жертв на рахунку цього маніяка. Сам Банді лише перед своєю стратою вирішив розповісти про 36 випадків, коли він вбив, членував або гвалтував невинних жінок. Дані, які були зібрані, свідчать про те, що число жертв, які могли загинути від рук Теда, може досягати ста, але точну кількість ми вже не дізнаємось ніколи [36].

Тед завжди виглядав охайно та був привабливим чоловіком - саме ці риси допомогли йому заманювати своїх жертв. Багато свідків стверджувало, що молодий чоловік ніби грав невелику виставу перед жінками. Банді часто вдавав із себе інваліда (надягаючи гіпс або бинтуючи руку) або поліцейського [3].

У цій жахливій історії була одна єдина жертва, яка змогла уникнути Теда Банді. Її ім'я - Керол ДаРонч, і їй було лише 18 років на той момент. Звичайним квітневим вечором, коли вона прогулювалася в торговельному центрі, Тед підійшов до неї і представився як поліцейський. Він сказав, що з її машини, ймовірно, щось поцупили і запропонував їй їхати з ним до поліцейського відділку, щоб написати заяву. Коли вони виїхали з парковки, Керол почала розуміти, що чоловік везе її в зовсім іншому напрямку, ніж відділок. Вона зрозуміла, що потрапила у небезпеку. Керол збрала в собі сили і вирішила втекти. Вона швидко вискочила з машини, коли вона рухалася, і почала тікати. Банді погнався за нею, намагаючись наздогнати її. Він навіть витягнув арматуру, щоб використати її проти неї. Але Керол була рішучою і виявила неймовірну силу, щоб вирватись з його хватки і зупинити машину, яка проїжджала поруч. Вона буквально молила водія її відвезти до найближчого поліцейського відділку.

Коли вона там опинилася, вона детально розповіла про все, що сталося, і дала детальний опис маніяка [15].

У перервах між своїми злочинами, Тед був у стосунках із Елізабет Кендалл, розлученою матір'ю-одиначкою з донькою. Коли з'явилися статті в пресі про маніяка та його опис, вона тричі повідомляла поліцію про схожість свого хлопця з особою з новин. Але її звернення не були серйозно сприйняті, оскільки її чоловік, привабливий та освічений юрист, не викликав жодної підозри у своєму оточенні. Вперше Теда впіймали, коли він їхав вночі на автомобілі з вимкненими фарами. Під час обшуку автомобіля поліцейські знайшли лижну маску, другу маску з колготок, лом, наручники, пакети для сміття, мотузку, льодоруб та інші предмети. Крім того, Керол ДаРонч впізнала його [15].

Судові процеси тривали довгий час, але завдяки ґрунтовним доказам, знайденим у квартирі та автомобілі Банді, його засудили. Двічі він втікав з в'язниці, але був спійманий і повернутий назад. Банді вирішив, що він впорається без адвоката, і сам захищав себе, що було дуже не типово та викликало неабиякий ажіотаж [38].

Історія Теда розлетілася по всіх штатах та набула розголосу до тієї міри, що судові засідання транслювалися в кількох країнах. Цікаво те, що Банді завжди з'являвся на засідання одягнутим, ніби з голки і надзвичайно ввічливо повадився з присяжними та суддею. Банді більше нагадував популярного актора або співака, але уявити його безжалісним вбивцею досить важко.

Тед все ж був засуджений присяжними до смертної кари, але продовжував відтягувати виконання вироку ще протягом дев'яти років. 4 січня 1989 року о 7:16 ранку за північноамериканським східним часом Тед Банді був страчений на електричному стільці [38].

Величезна кількість разів Банді з'являвся і в літературі, і в піснях знаменитих гуртів. Тому, людина, яка дуже хотіла бути популярною, такою і стала, але лише після покарання.

Використовуючи поєднання архівних новин про розслідування злочинів Банді та його подальший арешт і суди, кадри культурних уламків епохи 70-х

років та інтерв'ю, чотирисерійний серіал Netflix розповідає історію десятків вбивств і нападів, здійснених вбивцею. Окрім включення інтерв'ю Банді у в'язниці, автори фільму поспілкувалися з журналістами, детективами, друзями Банді, адвокатами та навіть одним із тих, хто вижив, очевидно намагаючись збалансувати слова Банді про себе з ширшим контекстом і ідеями.

Перед стратою в 1989 році у віці 42 років Банді зізнався у вбивстві від 30 до 37 жінок між 1974 і 1978 роками; з них 20 його жертв були ідентифіковані разом з п'ятьма іншими, хто вижив. Справжня кількість його жертв невідома [3].

2.2. Створення медіаобразу Теда Банді

Не можна не помітити, що фільми, які презентують серійних вбивць, іноді стають жертвами міфу про гламур і романтизацію, тобто роблять з маніяків у певній мірі суперзірок та медійних особистостей. Яскравим прикладом такої гламурної уяви є історія Теда Банді, яка стала основою для створення різних творів. Netflix, зокрема, звернувся до цього маніпулятивного вбивці, пропонуючи документальний підхід до представлення Банді у фільмах, таких як "Розмови з убивцею: стрічки Теда Банді" та "Надзвичайно злий, шокує злий і підлий". Хоча ці фільми можуть запропонувати цікаву інтерпретацію вбивств Банді та розуміння такого "чарівного" вбивці, вони, навіть ненавмисно, в певній мірі підкреслюють романтизацію вбивці.

Ця особа видається спокійною та привабливою, але за цим маскується зловбий нарцисизм і ворожість до жінок. Він вміло грає різні ролі, щоб уникнути переслідування правоохоронних органів. Його особиста харизма і смертоносна антисоціальна поведінка дозволяють йому нападати на своїх жертв, нерідко взагалі нехтуючи часом або місцем.

Оскільки є велика частина знань, яка вже дуже тісно пов'язана з самим Банді, і оскільки вже є так багато інформації про нього, авторам стрічки "Бесіди з убивцею" слідувало б більш детально попрацювати над образом маніяка.

Образ Банді створюється через розповіді його друзів, родини, правоохоронців та самого Теда.

У самому серіалі автор вирішує зробити спробу максимально об'єктивно створити медіаобраз Теда Банді. На мою думку, він хоче досягти об'єктивності через те, що вбивцю описує велика кількість людей: родичі, друзі, дівчина, і власне сам він. На перший погляд - так, це можна назвати досить об'єктивним викладенням історії про особистість, але чи насправді це так?

Більшість думок про Теда Банді, які представлені у цій документальній стрічці, мають позитивний відтінок. Тобто друзі та знайомі згадували про нього лише гарні речі, описували його як чемного та вихованого чоловіка. У фільмі навіть звучала думка, що «він був тим хлопцем, за якого ти хотів би, щоб твоя сестра вийшла заміж». Іронія всюди [15].

Людина, яка начебто ніколи не викликала підозри, завжди була на увазі та мав абсолютно чисту репутацію, насправді розкрилася із зовсім іншої сторони. Тед Банді - вбивця та гвалтівник, який вів подвійне життя. Таким чином, повертаючись до Теоретичних описів портрету типового маніяка (Розділ 1, Пункт 1.3), можемо визначити, що це досить типова поведінка для серійного вбивці. Найкраще маскуються ті, хто завжди на увазі, і найжорстокішими виявляються ті, хто веде доволі спокійний та примірний спосіб життя. Він був досить розумною, хитрою людиною. Він був тим, хто ідеально тримався на допитах та в залі суду. На перший погляд важко оцінити, чи робив він це обдуманно, чи це наслідки психічної патології в Теда Банді.

Не дивлячись на те, що Тед Банді - серійний вбивця, у фільмі розмови Банді про політику та власні таланти, його досвід з жінками та його власна психологія перемежуються великими планами його фотографії. Постійне збільшення його привабливого обличчя, його приємної усмішки, його ідеально відкритих очей, нібито, викликають питання до автора, наскільки етичним та правильним з точки зору створення медіаобразу маніяка є це рішення.

Серіал “Бесіди з убивцею: Записи Теда Банді” має одну досить цікаву особливість, яка може викликати певний дисонанс після перегляду. Власне, ця

особливість полягає в тому, що навіть у ті роки, коли маніяк-вбивця був широко розголошеним підозрюваним, який двічі втікав та всіма силами ухилявся від суду, Банді мав нескінченні можливості давати інтерв'ю, заявляти про свою невинність, сміятися та навіть жартувати із репортерів та правоохоронців. Таким чином, режисер фільму дає можливість Банді самому вирішувати, який медіаобраз буде створений. Не дивлячись на те, що фільм називається "Бесіди з убивцею", бесідами це назвати складно. Так, структура розмов дійсно витримана, проте це навіть не у структурі діалогу, скоріше - монолог вбивці, тому що більша частина історії розповідається саме Тедом. Банді прекрасно знав, що його історія широко висвітлюється в ЗМІ, тому вміло користувався цією ситуацією.

Дати вбивці слово - велика помилка з того боку, що вбивство та інші злочини не можуть бути виправданими. У стрічці ж, навпаки - Банді зовсім легко та без жодних докорів совісті має змогу не тільки виправдовувати себе та свої вчинки у мас-медіа, але й висміювати правоохоронні органи та рішення суду. Сам Банді ж до останнього казав про свою невинуватість, та навіть після його арешту залишилось багато людей, які вважали його невинним і досі.

Особливим є те, що фільм розповідає нам про травмуючий досвід, який стався у житті Теда Банді. Таким чином, автор вирішив показати психологію вбивці та причини, які призводять до трагічних наслідків. Крім того, у фільмі відійшли від стереотипного образу маніяка, якого зображують зовсім хворим і якого видно здалеку. У своїй стрічці Берлінгер показав Теда Банді таким, яким він був, зробив акцент на веденні подвійного життя.

Особливо жахливим є погляд у документальному фільмі на «набір для вбивства» Банді, який включає стандартну балаклаву та мотузку злочинця, а також жіночі колготки та льодоруб.

Більше того, у серіалі недостатньо детально розкрили сам процес розслідування, який, власне, і призвів до арешту Банді. Частково це пов'язано з тим, що для багатьох вбивств було дуже мало судово-медичних доказів, а частково і через те, що Банді виграв багато часу через запутане розслідування.

Але «Розмови з вбивцею» також віддають перевагу багатьом процедурним елементам погоні на користь спогадів самого Банді від першої особи.

Цей підхід монологу в кіно можна було б вважати ефективним, якби Берлінгер і його команда докладали більше зусиль, щоб протистояти наративу, який створив власне Банді про себе. Навіть та величезна кількість інтерв'ю, яку вони зібрали у своїй стрічці, значною мірою лише посилення медіаобразу Банді як невинної людини.

Протягом серіалу можна помітити, що Банді ніби грає у гру, де є головним героєм. Він точно знає, яке слово скаже наступним та добре читає настрій людей. Банді здавався зовсім здоровою людиною, він завжди був переконаний у своїй правоті та переконував у цьому інших. Він завжди посміхається та почуввається впевнено у будь-якому місці, і тому вирішив, що зможе пошити у дурні тогочасну систему судочинства та правоохоронних органів. Виносячи вирок, суддя хвалить його інтелект і каже, що з нього вийшов би чудовий адвокат. «Ти маєш відчуття драми, Тед», — нервово сміється Мішо на одній із тюремних стрічок. Показуючи це у серіалі, режисер хотів передати образ Теда, як самовпевненої особи, яка начебто тримає все під контролем [3]. Документальний фільм сповнений цих моментів — непомітних нагадувань про те, що навіть після арешту Банді продовжував вести власне шоу.

Якщо порівняти створений медіаобраз у цій стрічці та справжнього Теда Банді, можна побачити, що насправді, він такий самий, як і будь-який інший нарцис. Не дивлячись на зовнішній спокій, Банді сповнений гніву, та травматичного життєвого досвіду, який намагається компенсувати насильством [38].

<i>Образ Теда Банді</i>	<i>Реальний Тед Банді</i>
Психічно здорова людина	Мав відхилення у психіці
Мав гарну репутацію	Мав гарну репутацію

Мав багато травматичного досвіду	Мав багато травматичного досвіду
Соціальна людина з широким колом спілкування	Мав антисоціальну поведінку
Транслював свою невинуватість	Транслював свою невинуватість
Мав гарну зовнішність	Мав гарну зовнішність
Мав гарні стосунки з жінками	Мав проблеми у стосунках з жінками

Таблиця 4. Порівняння образу Теда Банді зі справжньою особистістю

Порівняльна таблиця, яка приведена вище, допомагає зрозуміти, наскільки достовірно та об'єктивно був створений медіаобраз Теда Банді. Берлінгер занадто ідеалізував серійного вбивцю, через що його справжній портрет трохи стирається.

Більш цікавою на цій стадії справжньої злочинної гри була б спроба глибше розглянути деякі проблеми, які коротко порушує документальний фільм — особливо питання про те, наскільки розумово здібним є Банді, і наскільки він насправді контролює свої дії. Із самого початку у серіалі наголошували на високому інтелекті Теда, проте насправді Берлінгер спростував це у стрічці. Навмисно чи ні - залишається лише здогадуватись. Тед робив іноді досить очевидні на іноді навіть безглузді помилки, які, на мою думку, не зробила б людина з високим інтелектом. І власне через докази, які надали поліцейські, свідки та лікарі, вже не було жодного сенсу казати про його невинність. Тим самим, той розум, що підкреслювали усі 3 серії «Бесіди з вбивцею: Тед Банді» виявились лише перебільшенням, тому що контролювати все Тед так і не зміг.

Ймовірно, Берлінгер міг би зберегти більшу частину архівного вихідного матеріалу документального фільму з великим акцентом на Банді, переформулювавши історію вбивці як історію жінок, чий життя він обірвав. Замість цього він створив ідеально зручну бесіду, яка взагалі мало додає до розмови.

Саме через те, що у свій час Банді дали змогу занадто багато розмовляти та доказувати свою невинуватість, його справа спричинила великий резонанс у тогочасному суспільстві. Страта Банді стала справжнім шоу. Біля в'язниці, де сидів він, зібралась купа народу. Але навіть після його страти на електричному стільці, вже через десятки років Берлінгер лише вертає культ Теда Банді як супер зірки.

Отже, у якості підсумку, варто навести компоненти, на основі аналізу медіаобразу, за допомогою яких досягається створення образу маніяка Теда Банді:

<i>Компонент</i>	<i>Опис</i>
<i>Архівні відеозаписи</i>	Фільм використовує оригінальні відеозаписи інтерв'ю з самим Банді, де він розповідає про свої злочини та думки про них. Це дозволяє глядачам самим почути слова Банді та спостерігати за його поведінкою.
<i>Інтерв'ю з очевидцями</i>	Фільм також включає інтерв'ю з жертвами, родичами жертв, слідчими та іншими особами, які були пов'язані з розслідуванням справи Банді. Ці інтерв'ю допомагають створити контекст і показати наслідки його злочинів.
<i>Розслідування злочинів</i>	Фільм також зосереджується на розслідуванні злочинів Банді та зусиллях правоохоронних органів. Це дозволяє показати реальність та

	серйозність його дій, а також демонструє важливість розслідування та справедливого суду.
<i>Психологічний аналіз</i>	У фільмі також висвітлюються психологічні аспекти особистості Теда Банді. Експерти з профілювання злочинів та психологи аналізують його мотивації, психічні характеристики, намагаючись розгадати, що лежить в основі його злочинів. Цей психологічний аналіз допомагає глядачам краще зрозуміти складну і погано вивчену сферу маніяцтва та серійних вбивць.

Таблиця 5. Компоненти створення медіаобразу Теда Банді

Всі ці елементи в поєднанні створюють образ маніяка в документальному фільмі «Бесіди з убивцею: записи Теда Банді». Глядачі отримують можливість краще зрозуміти мотивації, психологію та реальну мотивацію злочинів цієї особистості. Однак, важливо пам'ятати, що це документальний фільм, і його ціль - розповісти реальну історію, а не наводити приклади створення образу маніяка для розважальних цілей.

Отже, Тед Банді був одночасно психічно хворий і чарівний, його характер не схожий на жодного іншого серійного вбивцю, тому що він був надзвичайно спокійним та ввічливим, впевненим у своїх силах. Його чарівність приваблює оточуючих, він навіть зміг переконати суддю призначити його власним співзахисником у своїй справі, хоча він не був юристом. Його медіаобраз, як і

сам Банді, викликає досить різні емоції. Образ Банді у більшій мірі передає його особистість, хоч і має деякі розбіжності з реальністю.

Тед Банді був хворим і отримав покарання, проте варто визнати, що його особистість була неперевершеною через його інтелект, знання у психології та вміння триматися на допитах, і, ймовірно, унікальною.

ВИСНОВКИ

Документальні фільми є важливим засобом передачі об'єктивної інформації. Вони надають можливість глядачам побачити реальність з різних кутів і отримати нові знання, які повинні бути викладені у хронологічному порядку та з високою відтворюваністю реальності.

У сучасному медіа та кінопросторі все більшої популярності набувають документальні фільми з кримінальним нахилом, у яких фігурують образи маніяків. Слід зазначити, що документальні фільми пройшли довгий шлях еволюції та фільм “Бесіди з убивцею: записи Теда Банді” є класичним представником сучасних документальних фільмів.

У документальних фільмах (особливо про серійних вбивць) велику увагу приділяють створенню медіаобразу маніяка, що є центральною фігурою. За допомогою образів автор передає головну тему, свої думки та психологію особистості.

Медіаобраз - невід'ємна складова не тільки мас-медіа, але й кримінальної документалістики. Медіаобрази мають великий потенціал для передачі різних ідей, емоцій і повідомлень. Медіаобрази можуть допомогти створити образи в уяві глядача. Вони можуть розповісти історію, описати ситуацію або показати місце таким чином, що людина може уявити себе там. Це може бути досягнуто за допомогою використання деталей, описів та візуальних елементів.

Медіаобраз - це не тільки художній засіб, але й в деяких випадках є елементом маніпулювання. Тому він створюється задля досягнення певних цілей, і автори використовують при цьому різні прийоми.

Створення медіаобразу маніяка вимагає балансу між достовірністю і розважальністю. Документалісти повинні бути обережними, не втрачаючи головної мети - розкриття правдивої історії та показ справжніх злочинів цієї особистості, їх передумов та наслідків. Для того, аби створити медіаобраз маніяка, який буде відповідати не тільки дійсності, але й етичним нормам, потрібно знати психологію маніяків, їх типову поведінку та найбільш

розповсюджені моделі їхнього життя. Це потрібно для того, аби уникнути стереотипізації маніяків, яка була популярна кілька десятиків років тому у жанрі кримінальної документалістики. В цілому, знання психології маніяків у фільмах є необхідним для створення реалістичних, глибоких та інформативних образів, які сприяють розумінню та свідомому сприйняттю цих персонажів глядачами.

Документальний серіал "Бесіди з убивцею: записи Теда Банді" (Conversations with a Killer: The Ted Bundy Tapes) створює образ вбивці-маніяка. За допомогою монологу розкривається життя і злочини Теда Банді. Фільм використовує архівні відеозаписи інтерв'ю, які Банді давав журналісту протягом різних періодів перед своєю стратою. Ці методи допомагають створити достовірне зображення подій та особистості Теда.

Однак, важливо зауважити, що цей документальний фільм не є абсолютно об'єктивним. Більшість подій та фактів представлені у розмовах через призму поглядів та інтерпретацію власне режисера. І хоча деякі документальні фільми можуть мати певну ступінь суб'єктивності або нав'язувати певні погляди на глядача, цей фільм не нав'язує своє бачення ситуації, а просто висвітлює Теда нібито тільки з позитивної сторони.

Варто зазначити, що створення образу Теда Банді вимагало від режисера обережного підходу, оскільки його дії були жорстокими та жахливими. При створенні медіаобразу маніяка варто дотримуватись етичних принципів та забезпечувати баланс між реалізмом і розважальністю. Розкриття особистості Банді і злочинів було зроблено з метою розуміння психології та мотивацій серійного вбивці, а також для наголошення на важливості дослідження симптомів та мотивацій, що можуть передувати подібній жахливій поведінці.

Документальний фільм відіграє важливу роль у суспільстві, сприяючи освіті, пізнанню світу і стимулюючи дискусії про актуальні теми. Він може викликати емоції, змінювати свідомість глядача і надихати на дії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Александров П. М. Медійні інтерпретації сучасних загроз: дисертація на здобуття наук.ступеня канд наук із соц. комунікацій: спец. 27.00.04 URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/dis_aleksandrov.pdf
2. База даних про вбивць та маніяків URL: <http://www.serial-killers.ru/karts/dahmer.htm>
3. Берлінгер Джо, Документальний фільм: “Бесіди з вбивцею:записи Теда Банді”(2019), 4 серії. URL: <https://gidonline.io/title/besedy-s-ubijcej-zapisi-teda-bandi/>
4. Брюховецька Л.І. Кіномистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / — К.: Логос, 2011. — 391 с. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/bryuhoveczka-l.i.-2011-kinomystecztvo.pdf>
5. Бугрим В. В., Комунікативно-технологічні матриці побудови ефективного іміджу, URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1970>
6. Глотова В. Європейське кіно в контексті сучасного кінематографічного простору // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Соціально-гуманітарні науки. 2019. Вип. 335, Т. 1. С. 140-145.
7. Демченко В., Главные преступления советской эпохи. От перевала Дятлова до палача из Мосгаза, 2015. — 288 с. URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=46162&p=1
8. Джеймс У., Що таке емоція: наукова психологічна стаття // Журнал Mind http://psychologis.com.ua/emocii_u_dzheyms.htm
9. Довга, О. (2013). Мистецтво в соціологічних теоріях ХІХ–початку ХХ століття. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 1(3), 93-96.
- 10.Єфіменко О., Букіна Н. Кінодокументалістика в контексті сучасних тенденцій інформаційного світу: Х Всесвітній конгрес «Авіація в ХХІ

столітті»— «Безпека в авіації та космічні технології». – Київ: Національний авіаційний університет, 2022. 4 с.

11. Жуйкова І. Проблеми українського документального кіно в пошуках власного образу (1991-2005 рр.). // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Історія. 2008. Вип. 14. С. 261-272.
12. Зубавіна І.Б. Екранна культура. Засоби моделювання художньої реальності К., 2006. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=1793>
13. Зубавіна, І.Б. Час і простір у кінематографі К.: Щек, 2008 URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=2137>
14. Історія українського кіно. Т. 2 : 1930–1945 / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2016. – 448 с. + 28 іл
15. Каранковська Ю., ТСН: Найпривабливіший вбивця: історія Теда Банді — жорстокого маніяка, який став зіркою, 2021р. URL: <https://tsn.ua/lady/zvezdy/zvezdy/naypriyablivishiy-vbivcy-a-istoriya-teda-bandi-zhorstokogo-maniyaka-yakiy-stav-zirkoyu-1834447.html>
16. Катарсис // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 1 : А — Л. — С. 465-466.
17. Католик Г.В, Біннебесель Ю., Психологічний портрет серійного вбивці в інтрасуб'єктивному сприйнятті пересічного громадянина, №2(22), 2022. URL: <http://psychpersonality.pnpu.edu.ua/article/view/265502>
18. Козиряцька С., Формування медіа образу: ретроспектива та сучасність, Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, V(21), I: 130, 2017 URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/6764/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%80%D1%8F%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%A1.%D0%90.%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D1%83%D1%80%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%B>

[F%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf](#)

19. Котлярова О. Ю. Естетика кіно: психологічні аспекти (на основі творчості Міхаеля Ганеке) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «педагогічна та вікова психологія» / Олена Юрїївна Котлярова; Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. — Київ, 2019. — 19 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oa.donnu.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/2430>
20. Маловичко Є., Розвиток кінорежисури в Україні на зламі ХХ-ХХІ століть // Слово і Час. 2018. №6.
21. Марі В., Картографування кіножурналів: оцифровка, періодичні видання та історія кіно та американські журнали, що розповсюджуються // Журнал сучасних періодичних досліджень. 2021. № 12 (2). С. 267–273. URL: <https://doi.org/10.5325/jmodeperistud.12.2.0267>
22. Маркітан Л.П. Кінодокументознавство // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2007. — Т. 4 : Ка — Ком. — С. 327. — 528 с.
23. Масалов А.А., НЕЛЮДИ: самые знаменитые маньякию Сборник рассказов, ISBN: 978-5-222-11044-7, 2007 – 256 с.
24. Медведєв В. С., Левенець О.А., Психологічні проблеми роботи з делінквентами // Юридична психологія, № 1 (18), 2016.
25. Миславський, Володимир Наумович. Кінословник : терміни, визначення, жаргонізми / Володимир Миславський; Харк. держ. ун-т мистецтв ім. М. П. Котляревського [та ін.]. – Харків: [б.в.], 2007. – 327 с.
26. Народження кінематографа: альманах братів Люм'єрів URL: <https://ms.detector.media/maister-klas/post/13859/2015-08-03-narodzhennya-kinematografa-almanakh-brativ-lyumieriv/>

- 27.Петрик Л., Кіно в Україні (1919-1929 рр.): національна специфіка формування // Наукові праці Київського національного університету культури і мистецтв. 2021. Вип. 58. С. 134-142.
- 28.Скуратівський В., Екранні мистецтва. Київ, 2008. 316 с.
- 29.Слончак Н., Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів і кіносюжетів: Кінолітопис (1896 – 1939). Київ. 2009. 223 с.
- 30.Тарнопольська О., Концепція кіносценарію: еволюція структури і семантичного наповнення // Грані. 2015. №18. С. 147-151.
- 31.Шиманський В. Дім серця: Київська школа кіно. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-arts/2187435-dim-serca-kivska-skola-kino.html>
- 32.Янко В. Історія кіно. Вибрані лекції. Том перший: Введення в історію кіно. Київ: Інтерпрес ЛТД, 2019. 382 с.
- 33.Britannica URL: <https://www.britannica.com/biography/Jeffrey-Dahmer>
- 34.Foreman, Laura. Serial Killers – True Crime (англ.). — Alexandria, Virginia: Time-Life Books, 1992.
- 35.Internet archive “WayBack Machine” URL: <https://web.archive.org/web/20100815014908/http://www.amw.com/captures/case.cfm?id=60381>
- 36.Michaud, Stephen; Aynesworth, Hugh. Ted Bundy: Conversations with a Killer (англ.). — ISBN 10 0451163559, Signet, 1989. 298 с.
- 37.Richard W. Larsen. Bundy: The Deliberate Stranger. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. 1980. 303pp
- 38.Rule, Ann. The Stranger Beside Me (англ.). — Signet, 2000.
39. Serial-Killers, online resource, URL: <http://www.serial-killers.ru/>